

Jurij Hudolin: Govori ženska. Študentska založba 2001
(knjižna zbirka Beletrina).

Kdo je ženska, ki naj bi spregovorila v najnovejši zbirki Jurija Hudolina? Vprašanje za rumeni tisk, seveda, se pa nenehno zastavlja, že zato, ker dekle z naslovnice ves čas molči, še pisne ne. Skozi pesmi se nam kaže nežna, včasih plaha, lahko pa tudi histerična, ampak katera ni? Pesnik nagovarja njo, ne pa nas, navrže nekaj memoarjev in vseskozi ohranja vtis, da poslušamo le eno stran pogovora, da punca sicer v resnici kakšno reče, le mi je ne moremo slišati. Da je ljubezen prihranil zase, žalujočim ostalim pa tako ali tako preostane le še poezija.

Nas je povabil na literarni večer, potem pa popolnoma pozabil na nas, ves zatopljen v klepet s svojo žensko? Kako nevljudno! Ljubitelji vljudnosti tako ali tako ne morejo biti tudi ljubitelji Jurijeve poezije, to je jasno. Vprašanje o vlogi bralstva pa se pri tako očitni privatnosti vendarle zastavlja. Čeprav noben odgovor napisanemu ne bo ničesar dodal, niti odvil. Uh! Je že tako, da se v ljubezni nikoli ne ve, kje se nekdo konča in drugi začne. V vseh pomenih. In kaj imate navsezadnje raje? Ljubezen ali poezijo? V prvem primeru smo voajerji pred zaprtim oknom. V drugem primeru lahko po mili volji razglabljamo o "generaciji vitalizma" in o "telesih brez metafore". Čustvo tako ali tako nikoli ni naravnost prevedljivo v poezijo. Jurijevo pisanje pa je lep primer lebdenja med doživljanjem in njegovim ubesedovanjem. Kot bi nas imel zaklete v tem medprostorju. Smisel poetizacije zna priti celo pod vprašaj. "Za nama ne bodo ostale / niti pesmi niti romani, / temveč zgolj in samo / noč, ko sva se prvič ljubila / in potem počasi izgubljala / smer nežnosti." Ker pa so pesmi očitno ostale, se lahko le še vprašamo, če so v resnici napisane "bolj iz dolgočasne norosti / kot iz bolečine." Tako ali tako je jasno, da "nihče ne hlipa patetično / imena ljudi, ki jih ima resnično rad."

Prisotnost ženske, Nasje ali Marie, pa se še potencira, če si priključimo v spomin prejšnje Jurijeve zbirke. Vse bolj jasno nam je, da erotika, ki je kraljevala njegovim verzom, ni bila le morbidna in dekadentna, pač pa, kljub vsej prepričljivosti – tuja. Ugotovitve ne vključujejo vrednostnih sodb. Pomemben je le pesnik, ki je tokrat prvič spregovoril iz sebe in svoje izkušnje, volkodlakom, smrduhom in grdavšam pa dokončno (?) obrnil hrbet. Ne bo jih več najemal, da s svojim onegavljenjem pričajo o njegovem zgražanju nad bivanjem, o nepremagljivi tesnobi. Vsako nadaljnje vprašanje bi bilo indiskretno. Se je spremenil? Ali postaral? Jo je našel nazadnje, ki bila mu je kos, ali pa je samemu sebi prišel do roba in še čez? O tem naj mozgajo drugi.

Če naj bo tale razmislek še kolikor toliko resen, pa bi veljalo Jurija namesto s samim sabo primerjati z drugimi. *Govori ženska* predstavlja dovolj izrazit odklon od sočasne lirike, kjer so damski sledovi kar nekam sumljivo nevsiljivi. Pravnukinje Primičeve Julije nič več ne mučijo svojih poetov, raje z njimi potujejo po svetu in se oblačijo enako kot oni. Ob verzih se ne onesveščajo, raje kompetentno razpravljajo. Z lahkoto si jih predstavljamo dosegljive po mobitelu

in e-mailu. Muze so stopile s piedestala, v zahvalo pa so morale dočakati zmanjšanje svojega vpliva. Saj ne, da jih njihovi pesniki ne bi imeli radi, da jih ne bi upoštevali, da bi bili brez erosa. Pa se vendarle ni mogoče znebiti vtisa, da je ženskam pač zgolj dovoljeno biti zraven – dokler ne motijo. Dokler obstajajo v obliki harmonične sestavine.

Pa kaj govorim! Kot da Jurij sam ne bi dovolj dobro vedel, da je fatalnost že zastarela. In da verjetno niti ne pokrije hrepenenja po rušilnih čustvih. Zmeda kot poslovni riziko poetovega posla je pri Juriju že kar vračunana. Bi bil pripravljen na doživetje, ki resnično razsuje sistem? Saj ni sam kriv, da ga ne najde. Ko pa je svet tako prekleto prijazen. "Nasja je moja / ženska in primarni / lirizem je najtežje / opravilo našega življenja."

Morda že kar pretirava. Po vsej verjetnosti je pripravljen na veliko več, kot je v svetu, kjer živimo, in med ljudmi, kakršni so, sploh mogoče doživeti. Njegova drža zato cilja daleč čez samega sebe in tako se tudi za poezijo zdi, da se dogaja in izpisuje na različnih ravneh. Razlika je obetavno iritantna. Manifestne vsebine se ne ujemajo povsem z latentnim nivojem, izrečeno je le provizorična lupina iskanega, zaslutenega. Vmes pa bogato uspeva nemir. Na ta način je, kot se zdi, tudi preživel demon njegove dosedanje poezije. Razrvanost ne išče več grotesknih prizorov in šokantnih izjav, vendar je takole pritajena še močnejša. V njegovem izrekanju vseskozi ostaja nekaj fantomskega, kot orgelski koncert, ki se preigrava v neobstoječih registrih.

Nisem prva, ki ga primerjam s sv. Jurijem, lahko pa rečem, da je asociacija preživela vse preobrate. Sveti Jurij brez zmaja in seveda brez svetniškega sija. Princeška je po dolgih stoletjih obstala bosa in v kombineži, zmaja pa so nadomestili *idiotes*, tako plehki, da se mu z njimi še kregati ne da, kaj šele bojevati.

"Mera časa, ki ji pravimo / resnica in se nahaja točno / na sredini med fiziko in / metafiziko, se začne takrat, / ko se v temi prvič dotaknejo / od treme in želje po ljubezni (erotiki) / otrple ustnice dveh mladih ljudi." Ker pa je poljubljanje sorazmerno kratka dejavnost, se ves preostali čas vsakokrat na novo vzpostavlja mera enega in drugega. "Ko se zjutraj zbudim, / vržem kamen v obzorje, / in ker se nič ne zgodi, / se privijem nazaj k / vonju tvoje kože", opisuje izid nekega poletnega dneva. Nepredvidljivost konkretnega. In neodzivnost vsega, kar naj bi imeli za višje. Neprestane razlage, tipajoči zaključki, fragmentarne teorije. Rešuje ga le to, da sam ne verjame vanje.

Nelagodje teh verzov je zbirki slejkoprej v čast. Kako udobno se je že počutil med grduni, izmečki in barbari, kako lahko, že skoraj samoumevno je postalo pljuvanje čez ves svet. Morda se celo zaveda, da ogroža svoj imidž, da bo šokiral svoje bralce, ljubitelje šokov, da bo njihovo pripravljenost na vse našel nepripravljeno. Bili so časi, ko je našel svoj svet. Zdaj ga išče. V vsaki pesmi se sestavi na novo. Poskuša in spet poskuša. Vsaka čast. Žensko najprej ljubi, potem jo zasipava s provizoričnimi teorijami, z napol resnimi osmišljevanji. Se utruji, naveliča. Se vrne. Zasluti iskrenost. Pa spet in spet obupa. To pa so vse položaji, ki prepričajo.

Jurijeva energija ni (več) tiste vrste, ki bi prebijala skozi verze, še manj, da bi jih nezmerno razpihovala v širino in dolžino. Ravno obratno. Njegov vitalizem se zasluti šele v zakulisju povedanega. Odločilni impulzi so nekje daleč, v slepi pegi prizorov, ki jih niza pred nami. Zapletena topografija njegovih prividov včasih izoblikuje znane ulice: "Zdaj ne sanjaš; gledaš / mesto, kako diha pod / teboj, mesto, kjer so sobe, / v katerih si se že tolikokrat / ljubil, mesto, kjer si bil / divji, nesramen in lep, / mesto, kjer si se prvič / zavedel, da je tvoja nežnost / zmedena in tvoj jezik / skop, in kjer na nebu / piše, / da pogani prvi / vzdiknejo poeta nascitur, / mesto, kjer je čas zavzdihnil, / ko sva ostala brez besed / v strasti na grajskem stolpu." Tako da se vsi, ki umiramo od normalnosti, že čudimo, da si z njim vendarle delimo isto mesto.

Po vsej verjetnosti se jih bo našlo dosti, ki se bodo zmrdovali, da so namesto razgrete furje dobili ljubeznivo udomačenega trubadurja. Na površini zbirka resda učinkuje kot predal, poln školjk s počitnic, kot fotografije, ki le njemu samemu kaj povedo, kot zmečkana kino vstopnica, ki je po čudežu ostala v žepu. Z neke davno videne in skoraj pozabljene predstave ... Ampak le na površini. Razlika med dnevnim in nočnim Jurijem je manjša, kot se zdi. In vampirji so morda postali odporni na sončno svetlobo. Konec koncev pa je tudi razlika med pesnikom in navadnim sanjačem karseda enostavna. Je le v tem, da nam prvi svoj notranji svet s spomini, zablodami in upanjem vred napravi užiten, medtem ko nas drugi (pa čeprav morda premore stokrat intenzivnejša čustva) le dolgočasi. In Jurij je pesnik.

Blaise Cendrars: *Zlato in druge novele*. Študentska založba 2001 (knjižna zbirka Beletrina).

Modiglianijev portret prikazuje koščene možaka pri tridesetih. *Cendrars*, je z velikimi tiskanimi črkami zapisano v desnem zgornjem kotu. Modigliani, sicer bolj vaje gazeljih pogledov svojih pariških spremljevalk, je, kot pravijo, nadvse rad portretiral tega pisatelja predirnih vdratih oči. Blaise Cendrars, s pravim imenom Frederic Louis Sauser, po rodu Švicar, s kariero v tujski legiji, je najljubeznivejši megaloman dvajsetega stoletja. Kot pisatelj pa se je na način kometa pojavljal na sceni v zlati dobi pariške boeme in puščal globoke sledove v dušah svojih umetniških kolegov, pri čemer je privlačnost njegovega karakterja kot pri nikomer drugem v sorazmerju s privlačnostjo njegovega pisanja. Neponovljiva avra te skrivnostne osebnosti naj bi po Henryju Millerju izhajala iz popolne ravnodušnosti do lastne usode. Ta nezaslišana sposobnost, ki je izoblikovala presenetljiv pogled na svet, je imela na Millerja vse večji vpliv. Njegova evforična hvalnica Cendrarsu je najzanimivejše poglavje v delu *Knjige mojega življenja* (slovenski prevod je izšel pri Beletrini leta 1999), vizija, ki jo je navdihnili to prijateljstvo, pa je še danes lep primer poleta in senzibilnosti zrelega modernizma. Vsekakor pa so to strani, ki vzbujajo neskončne